

Saatteeksi

Tämä hoitotahtolomake perustuu suurimmaksi osaksi Lapin sairaanhoitopiirissä käytössä olevalle lomakkeelle, mutta siihen on lisätty tarkennuksia ja lisäyksiä, jotka Kellokosken sairaalan Pakkotoimien vähentämistyöryhmä on katsonut tarpeellisiksi. Saateteksti Lapin shp:n lomakkeesta:

Tervein mielin Pohjois-Suomessa Lapin osahanke ja Lapin sairaanhoitopiiri ovat noin kahden vuoden ajan kehittäneet psykiatrista hoitotahtoa yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa. Tähän työryhmään on kuulunut Lapin sairaanhoitopiirin hoitotyön esimiehiä, psykiatrian erikoislääkäreitä, potilasasiamies, johtava sairaalapastori, omaisedustus Balanssi ry:stä ja juristi Mielenterveydenkeskusliitosta. Lisäksi moni käytännön asiantuntija on toiminut psykiatrisen hoitotahtoaihion kommentoijana. Kehittämistyöhön on osallistunut myös Vantaan Mielen avain – hanke. Valmistelutyössä on huomioitu Yhdysvalloissa sijaitsevan Bazelon Center of Mental Health Law – keskuksen laatimaa ”Psychiatric advance directive” lomakkeistoa sekä Muistiliiton laatimaa yleistä hoitotahtoa. Psykiatrisen hoitotahtoon tekstiä on selkeytetty Selkokieliakeskuksen antamien ohjeiden mukaisesti. Psykiatrinen hoitotahto on uusi asia ja se on kehitetty vahvistamaan potilaan itsemääräämisoikeutta tilanteissa, joissa hän ei itse kykene tekemään päätöksiä. Psykiatrinen hoitotahto ei sisälly tällä hetkellä kansalliseen lainsäädäntöömme ja siksi se on tulkittava osaksi potilaan hyvää hoitoa. Psykiatrinen hoitotahto löytyy Lapin sairaanhoitopiirin internetistä, ekstranetistä ja intranetistä: Ohjeet>P-kirjain>Psykiatrinen hoitotahto.

Taustatietoa

1. Mitä psykiatrinen hoitotahto tarkoittaa?

Psykiatrisessa hoitotahdossa ihminen tuo esille hoitoa koskevia toiveitaan tulevaisuuden varalle. Etukäteen esitetyt toiveet ovat tärkeitä tilanteessa, jossa potilas ei itse kykene päättämään hoidostaan. Psykiatrisen hoitotahtoon avulla henkilökunta saa tietoa potilaan elämänarvoista ja pystyy paremmin noudattamaan niitä hoidossa. Psykiatrinen hoitotahto vahvistaa potilaan itsemääräämisoikeutta, koska terveydenhuollon ammattilaisten on kunnioitettava potilaan tahdonilmaisuja. Terveydenhuollon ammattilaisten on otettava psykiatrinen hoitotahto huomioon aina kun se on mahdollista. Lain mukaan lääkäri kuitenkin päättää viime kädessä, mikä on potilaan edun mukainen hyvä hoito. Hoitotahto perustuu lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista, 6§, Potilaan itsemääräämisoikeus.

2. Milloin psykiatrinen hoitotahto on pätevä?

Pätevän psykiatrisen hoitotahtoon tekeminen edellyttää, että sen tekijä riittävästi ymmärtää hoitotahtoon merkityksen ja sisällön. Tämän vuoksi hoitotahto on hyvä tehdä mahdollisimman terveenä. Vaikeimmissa sairauksissa on suositeltavaa, että potilas keskustelee hoitavan lääkärin kanssa, milloin terveydentila on riittävän hyvä psykiatrisen hoitotahtoon tekemiseen.

3. Milloin psykiatrisesta hoitotahdosta voi poiketa?

Hoitotahdosta voidaan poiketa kun:

1. potilaan tahto on muuttunut,
2. henkilökunnalla on vahva epäily, että hoitotahto perustuu potilaan virheelliseen käsitykseen,
3. sairauden luonne ja hoitoon liittyvät seikat vaativat sitä tai
4. potilaan hoitaminen edellyttää mielenterveyslain tarkoittamia pakolla toteutettavia toimenpiteitä. Näitä itsemääräämisoikeuden rajoituksia käytetään vain, kun ne ovat ehdottoman välttämättömiä.

4. Mitä psykiatrinen hoitotahto sisältää?

Tämä lomake sisältää kaksi pääosiota:

4.1 Sitovat tahdonilmaisut

Tässä osiossa ihminen valtuuttaa jonkun läheisistään osallistumaan hoitoa koskeviin ratkaisuihin. Henkilökunnan tietäessä, ketkä potilaan läheiset on valtuutettu, heidän on helpompi rakentaa yhteistyötä heidän kanssaan.

4.2 Hoitoa ja hoivaa koskevat toiveet avohoidossa ja sairaalassa

Tässä osiossa ihminen voi esittää toiveita hoidostaan. Toiveita tulee mahdollisuuksien mukaan noudattaa, jotta hoidossa kunnioitettaisiin potilaan itsemääräämisoikeutta. Hoitotahtolomakkeen voi jokainen täyttää niiltä osin, kuin katsoo sen tarpeelliseksi.

5. Keneltä voin kysyä neuvoa psykiatrisen hoitotahdon tekemiseen?

Psykiatrasta hoitotahtoa tehdessä voi herätä kysymyksiä hoitoon ja sairauteen liittyvistä asioista. Kysymysten selvittämiseksi hoitotahdosta kannattaa neuvotella hoitavan lääkärin ja muun hoitohenkilöstön kanssa. Terveystieteiden ammattilaisten tehtävänä on neuvoa tässä asiassa. Hoitotahdosta kannattaa keskustella myös omaisten ja läheisten kanssa, jotta he osaavat tarvittaessa tulkita hoitotahtoa epäselvissä tilanteissa.

6. Miten varmistetaan, että psykiatrinen hoitotahtoni tulee hoitavan henkilökunnan tietoon?

Psykiatrinen hoitotahto on potilaan omassa hallinnassa. Varmimmin hoitotahto toteutuu, kun lomakkeen ottaa mukaansa sairaalaan ja muihin psykiatrisiin hoitopaikkoihin. Potilaan luvalla hoitotahdosta voidaan ottaa kopio hoitavien tahojen sairauskertomuskansioihin, ja lisäksi hoitotahdon sisältö voidaan kirjata sähköiseen sairauskertomukseen. Mikäli nimeät omaisen tai muun läheisen henkilön yhteyshenkilöksi, niin hänelle/heille on hyvä antaa kopio hoitotahdosta. Mikäli muutat hoitotahtoasi, niin asiasta on hyvä kertoa omaisille sekä sinun hoidostasi vastaavalle työntekijälle.

PSYKIATRINEN HOITOTAHTONI

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Olen laatinut tämän psykiatrisen hoitotahdon siltä varalta, että olen toimintakykyäni heikentävän psykiatrisen sairauden vuoksi kykenemätön ymmärtämään sekä tekemään päätöksiä psykiatrasta hoitoani ja hoivaani koskevista asioissa.

Tällä lomakkeella osoitan toiveeni koskien tulevaa psykiatrasta hoitoa. Ymmärrän, että psykiatrisen hoitotahdon huomioidaan silloin, kun olen itse kyvyttö tekemään psykiatriseen hoitooni liittyviä päätöksiä. Psykiatrisen hoitotahdoni on voimassa ainoastaan kyvyttömyyteni ajan.

1. SITOVA TAHDONILMAUKSENI

Potilaslain 6.2 §:n mukaan potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Huom! Jos niimeät läheisen henkilön, varmista että hän ymmärtää toiveesi.

1.1. Läheisen nimeäminen

Nimeän seuraavan henkilön/henkilöt, jolle/joille voidaan antaa tietoa sairaudestani ja kuulla tärkeiden hoitopäätösten tekemiseksi silloin, kun en itse kykene osallistumaan hoitoon. *(kysymykseen tulee omainen, läheinen tai ystävä, johon luotan ja jonka kanssa olen keskustellut hoitotoiveistani).*

Nimeämäni henkilöä/henkilöitä tulisi kuulla silloin, kun tahdoni ei selkeästi ilmene tästä asiakirjasta.

1.2. Potilasasiakirjojen luovuttaminen nimeämälleni henkilölle/henkilöille

___ Kohdassa 1.1 mainitulla henkilöllä/henkilöillä on oikeus saada potilasasiakirjani nähtäväkseen.

1.3. Toivon, että saan sekä ruumiillisiin että mielenterveydellisiin sairauksiini kuuluvaa, lääketieteellisesti hyväksi katsottua ja riittävää tutkimusta ja hoitoa:

___ Rastita ruutu, jos vastauksesi on KYLLÄ.

2. HOITOA JA HOIVAA KOSKEVIA TOIVEITANI AVOHOIDOSSA

2.1 Jos voitini huononee avohoidossa, toivon toimittavan seuraavalla tavalla

___ Haluan, että hoitaja tai lääkäri tulee kotiini tapaamaan minua

___ Haluan, että hoitoani kohdistetaan poliklinikalle

___ Haluan akuuttiajan lääkäriltä

___ Haluan akuuttiajan hoitajalta

___ Haluan olla puhelimitse yhteydessä omaan hoitajaan.

Hoitajan nimi:

Puh:

___ Voidaan ottaa yhteyttä kohdassa 1.1 nimeämäni yhteyshenkilöön

___ Yhteyshenkilölläni on mahdollisuus olla seuranani ja tukea selviytymistäni

___ Haluan päästä sairaalahoitoon

Sairaala ja osasto:

Puh:

2.2 Muita toiveitani avohoidon suhteen

---

3. HOITOA JA HOIVAA KOSKEVIA TOIVEITANI SAIRAALAHOIDOSSA

3.1. Toivon, että elämänarvojeni kunnioitetaan hoidossani

(esimerkiksi elämänhistoriani keskeisiä asioita ja tapahtumia, suhteeni uskoon, juhlapyyhiin ja haluni osallistua hartaustilaisuuksiin sekä yksin olemiseen ja yksityisyyteni suojaan liittyviä näkemyksiäni):

3.2. Toivon, että perushoivassani minua kuullaan minulle tärkeissä asioissa

(esimerkiksi mieliruoat ja -juomat, peseytyminen ja pukeutuminen, liikunta- ja nukkumistottumukset, raha-asiat, harrastukset sekä asiat, joista pidän tai joista en pidä):

3.3 Mikäli sairaalahoiton aikana hermostun, kiihdyn tai menetän malttini, toivon huomioon otettavan seuraavia asioita:

3.3.1. Mikä saa minut menettämään malttini?

- Kun olen väsynyt
- Kun olen nälkäinen
- Kun olen yksinäinen
- Kun minulla on vieraita
- Kun minulla ei käy vieraita
- Kun minuun kosketaan
- Kun en pääse kotiin
- Kun on liikaa melua
- Kun tunnen oloni torjutuksi/ hylätyksi
- Kun minua on kohdeltu kaltoin (fyysisesti, psyykkisesti tai sosiaalisesti)

Muita syitä:

3.3.2 Mitä teen kun menetän malttini?

- Itken
- Vetäydyn
- Paiskin ovia
- Vahingoitan itseäni
- Heittelen tavaroita
- Lyön muita ihmisiä
- Pakenen ulos
- Karjun/huudan
- Muutun toimeettomaksi

Muuta:

3.3.3. Keinot rauhoittumiseen. Jos menetän malttini, minua voidaan auttaa seuraavin keinoin:

- Keskustelu
- Hengitän syvään
- Haluan istua rauhassa omassa huoneessani
- Tiivistetty seuranta
- Hoitaja on vierelläni koko ajan (ns. vierihoito)
- Tarvittava lääkitys
- Mielekäs toiminta, mikä:
- Osaston / muiden sääntöjen kertaaminen
- Tilanteen kertominen minulle ja vaihtoehtojen pohtiminen

Muita keinoja:

Mitä muita keinoja omaiset tai läheiset suosittelevat:

Toiveitani mahdollisen lääkehoidon suhteen (Huom! Lääkäri määrää lääkitykset lääketieteellisen tiedon perusteella, joten kaikkia potilaan toiveita ei välttämättä voida huomioida):

3.4. Mikäli vaikeassa tilanteessa potilaan käyttäytymiseen liittyy suuria riskejä, eivätkä edellä kerrotut muut menetelmät ole auttaneet, saatetaan joutua turvautumaan mielenterveystien 4a luvun mukaisiin potilaan perusoikeuksien rajoituksiin (tarkkailujakson tai tahdosta riippumattoman hoidon aikana). Näissä tilanteissa lääkäri määrää rajoitukset keskusteltuaan henkilökunnan ja potilaan kanssa vaihtoehtoista. Mikäli minun hoidossani tarvitaan itsemääräämisoikeuden rajoituksia, toivon ensisijaisesti seuraavaa:

- Eristäminen
- Sitominen ns. lepositeisiin
- Kiinnipito
- Vierihoito
- Lihakseen annettava injektio-lääkitys
- Ei suositusta / valintaa

Psykiatrisen hoitotahdon tekijän allekirjoitus

Paikka, päivämäärä ja allekirjoitus _____

Todistajien allekirjoitukset ja yhteystiedot (Hoitotahto ei edellytä todistajia. Todistajia olisi kuitenkin hyvä käyttää, jotta he voivat tarpeen vaatiessa toimia hoitotahdon tulkitsijoina. Todistajien tulee olla täysi-ikäisiä.)

Paikka ja päivämäärä _____

Allekirjoitus ja nimenselvennös _____

Allekirjoitus ja nimenselvennös _____

Yhteystiedot _____
_____
_____

OLEN MUUTTANUT HOITOTAHTOANI

Paikka, päivämäärä ja tekijän allekirjoitus _____

Paikka, päivämäärä ja todistajan allekirjoitus _____

Paikka, päivämäärä ja todistajan allekirjoitus _____

Muuttunut tahtoni:

_____
_____
_____
_____
_____
_____